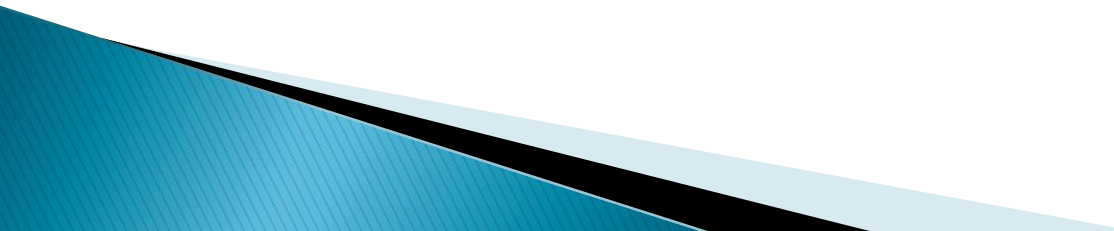

Korruptsioon

Toomas Plaado

KKP Korruptsioonikuritegude büroo

Sisu

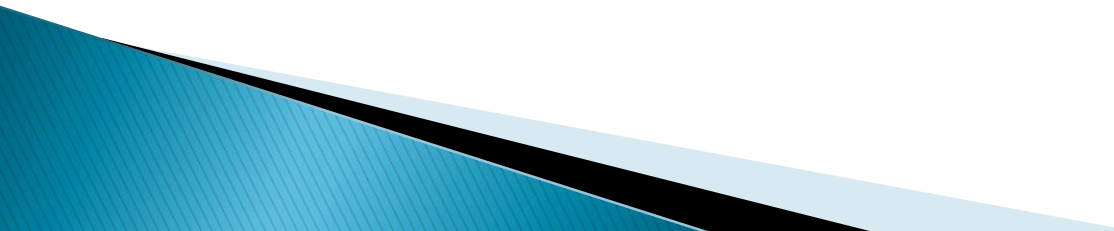
1. Korruptsiooni mõiste
  2. Korruptsiooniriskide hindamine
  3. Korruptsiooni liigid
  4. Hanked
  5. Toimingupiirangu rikkumine
  6. Omastamine (rahalised vahendid)
-

Korruptsioon

Korruptsioon on ametiseisundist tuleneva võimu väärkasutamine erahuvides avalike huvide arvelt.

- ▶ Ametiseisund
- ▶ Avalikud huvid
- ▶ Erahuvid

Tulem: korruptiivse tulu saamine ja avalike huvide kahjustamine.

Korruptsiooni valem

Korruptsioon = monopoolne võim + otsustusvabadus + motivatsioon - aruandekohustus - läbipaistvus - kontrolli puudumine

- ▶ Monopoolne võim – kui palju on ühte kohta (kas valdkondlikult või isikupõhiselt) kogunenud otsustusõigust
- ▶ Otsustusvabadus – otsustusõiguse reguleeritus, et vältida võimalust nn suvaõiguse tekkimiseks
- ▶ Motivatsioon – isiku motivatsioon korruptiivselt käituda
- ▶ Aruandekohustus – kas ja kui palju peavad otsustajad aru andma oma tegevusest
- ▶ Läbipaistvus – kui läbipaistvaks ehk siis avalikkusele jälgitavaks on muudetud otsustusprotsessid
- ▶ Kontrolli puudumine – kas ja kui palju kontrollitakse otsustajate tegevust

Korruptsioonirisk

1. Korruptsioonirisk on teatud kriteeriumitele tuginedes tehtud tõenäosuslik oletus, et korruptiivne tegevus pannakse toime.
2. Korruptsiooni valem kõige paremini näitlikustab tegureid, mida on vaja korruptsiooniriskide hindamisel arvestada ja millest lähtuvalt sisustada riskikriteeriumid.
3. Riskide tuvastamine ei eelda automaatselt, et need realiseeruvad, vaid see on oluline osa korruptsioonivastase tegevuse planeerimisel ja prioriteetide seadmisel.
4. Kõige olulisem tegur valemis on isiku motivatsioon korruptiivselt käituda, kus tuleb arvestada seda, et tegemist on kalkuleeritud õigusrikkumistega, kas saadav tulu on suurem kui vahele jäämise risk ja tagajärjed.

Korruptsioonirisk

Motivatsioon ja teised muutujad avaldavad valemis kahesugust mõju:

- 1) Kui inimesel puudub motivatsioon korruptiivselt käituda, siis teiste kriteeriumite kõrge riskitase ei pane isikut korruptiivselt käituma.
  - 2) Kui aga motivatsioon on olemas, aga teiste kriteeriumitega seotud riskid on asutuses viidud minimaalseks, siis isik loobub korruptiivsest käitumisest.
- ▶ Kui esimesel juhul on isikupõhine hindamine oluline, et tuvastada ametnike motiveeritus korruptiivseid tegusid toime panna, siis teisel juhul on oluline valdkondlik hindamine, et tuvastada keskkonna mõju, mis soodustab või pärsib korruptsiooni.
  - ▶ Antud eripäradega arvestamine on oluline preventiivse tegevuse planeerimisel.

Korruptsiooni liigid

- ▶ **Mittevaraliste ülesannete täitmisega** seotud korruptsioon on ametnike korruptiivne käitumine menetlusotsuste tegemisel ja täideviimisel, järelevalvealasel tegevusel, lubade, litsentside ja kooskõlastuste andmisel ning ametkondliku teabe lekitamisel.
- ▶ **Rahaliste vahendite kasutamisega** seotud korruptsioon seisneb ametnike poolt õigusrikkumiste toimepanemist erinevate ehitustööde, teenuste ja asjade ostmisel, rentimisel (eelkõige riigihangete seaduse tähenduses) ning toetusrahade maksmisel kultuuri-, spordi ja sotsiaalvaldkonnas.
- ▶ **Munitsipaal/riigivara kasutamisega** seotud korruptsioon on ametnike korruptiivne tegevus vara kasutusse andmisel ja võõrandamisel (enampakkumiste läbiviimine), s.h vara omastamine.

Hanked

- ▶ Tuvastatud RHS rikkumised ja nende kahtlused ning muud anomaaliad võivad olla koosseisulised tunnused süütegudele, mis sätestatud KVS-is ja KarS-is
- ▶ Teadlik tegevus – rikkumise eesmärgiks kellegi eelistamine, et tagada hankeleping
- ▶ Teadmatu tegevus – rikkumised tehtud rumalusest, hooletusest, teadmatuses

Hanked

- ▶ Teadliku tegevuse motiivid:
  - 1) omakasu – korruptiivne tulu altkäemaksu/pistise või toimingu piirangu rikkumisena
  - 2) mittevaraline motiiv – nn usaldusväärne partner (teinud enne hanget esialgseid töid, hea taust, enne koostööd tehtud); konkreetne kaup (automark, IT-seadmed) või oluline, et kiirelt saaks tööd tehtud – toetuste kasutamise tähtjad (tullakse vastu pakkuja soovidele ehk siis peetakse läbirääkimisi või nn pakkujate lepitamine)

RH rikkumise tunnused

- ▶ Kvalifitseerimistingimused diskrimineerivad
- ▶ Hindamiskriteeriumid – sellised, mis annavad võimaluse subjektiivselt mängida ning on põhjendamatud
- ▶ Tehnilised tingimused – eelistavad põhjendamatult teatud kaupa, teenust
- ▶ Piiratud hankemenetluse põhjendamatu valik, hinnatakse tööde mahtu ja maksumust valesti, et vältida hanketeate avaldamist riigihanget registris/rahvusvahelist hanget

RH rikkumise tunnused

- ▶ Pakkujate ebavõrdne kohtlemine – teavituskohustuste rikkumine, HD muutmine hankemenetluse ajal, eelinfo jagamine, HD koostamine pakkujaga seotud isiku poolt, pakkuja kõrvaldamine otsitud põhjustel
- ▶ Peale pakkumust, kuid enne lepingu sõlmimist, oluliste hanketingimuste muutmine (tähtaeg, mahud, materjalid), mis teeb võitjale hanke odavamaks või annab lisatulu
- ▶ Pakkumuste esitamise tähtajal ei toimu pakkumuste avamist
- ▶ Mahud ja teenuse/tööde kvaliteet ei vasta HD-le

Kriminaliseeritud tegevus

KarS § 300 – Riigihangete teostamise nõuete rikkumine

Riigihangete konkursil ühele osalejatest põhjendamatute soodustingimuste või eeliste loomise või muul viisil riigihangete teostamise nõuete rikkumise eest, kui sellega on tekitatud oluline varaline kahju.

- ▶ RHS
- ▶ 3550 eurot (10* kuutasu alammäär)

Vastutasu korruptiivse tuluna – pistise või altkäemaksu võtmine

Toimingupiirangu rikkumine

- ▶ Oluline teada ametiisikute tausta – nendega seotud juriidilisi isikuid
- ▶ Oluline on jälgida ka pärast lepingu sõlmimist toimuvaid protsesse – kes võtab tööd/asjad vastu, osaleb ehituskoosolekutel, korraldab garantiitöid
- ▶ Puhvrite kasutamine, millega varjatakse endaga seotud juriidilisi isikuid
- ▶ Kõrgemad riskid: Infotehnoloogia, teadus- ja arendustegevus, juriidilised isikud – riigi- ja munitsipaalfirmad
- ▶ Ametiisik saab mõjutada juba hanke/vara võõrandamise ettevalmistamise staadiumis lõpptulemusi! Ehk siis võimalikku huvide konflikti peaks juba antud ajal deklareerima.

Kriminaliseeritud tegevus

KarS § 300¹

Korruptsioonivastases seaduses kehtestatud toimingupiirangu teadva rikkumise eest suures ulatuses – 35 500 eurot (100* kuutasu alammäär).

KVS § 7 ja 11 sätestab toimingupiirangu sisu.

Toimingupiirang kohaldumine KVS § 2:

Ametiisik käesoleva seaduse tähenduses on füüsiline isik, kellel on avaliku ülesande täitmiseks ametiseisund sõltumata sellest, kas ta täidab talle pandud ülesandeid alaliselt või ajutiselt, tasu eest või tasuta, teenistuses olles või vabakutselisena või lepingu, nimetamise või valimise alusel.

Omastamised

- ▶ Sularaha – tekkinud asutuses tuluna (ruumide/tehnika rent, toitlustus)
- ▶ Isiklike kulutuste kinnimaksmine – maksed töötajate kontole või võetakse raha kassasse, millest makstakse või asutuse kontolt otse kuluna
- ▶ Puhvrite kasutamine – fiktiivsete arvete kaudu liigub raha ametnikule
- ▶ Poolpuhvrid – arved on tegelikust suuremad – altkäemaks!

Vihjed

- ▶ Vihjemeil korruptsioonivihje@politsei.ee
- ▶ Vihjetelefoni automaatvastaja 612 3657